

Aarhus er det nye sårt

Aarhus skal være Europæisk Kulturhovedstad i 2017. Som optakt tegner Kim Flyvbjerg et portræt af »verdens mindste storby«, der ofte har kigget de store over skulderen, men er bedst, når den bare er sig selv.

SØNDAG D. 18. DECEMBER 2016 KL. 08:00

Kim Flyvbjerg

Historien om kunstmuseet ARoS er på mange måder et billede på Aarhus' udvikling i det ny årtusind. Før byens førende arkitektfirma Schmidt Hammer Lassens kæmpekubus voksede sig ti etager høj i Aarhus Midtby, var der en lidt tam studentikos følelse over Aarhus Kunstmuseum - og det var ikke kun, fordi museet var henlagt til Universitetsparkens flade bebyggelse på vej ud af byen. Ikke et ondt ord om Kay Fisker og C.F. Møllers klassiske danske funktionalisme opført i gule mursten, men hvis man vil gøre sig på den internationale museumsscene i dag, er det en fordel, at de besøgende kan kende forskel på kunstmuseet og Institut for Molekylærbiologi.

Det kunne de, da ARoS stod færdigt i 2004. Murstenene var røde for at tilpasse sig de omkringliggende bygninger, men ellers var der ikke meget slægtskab mellem Retsbygningen og Ridehuset overfor og ARoS' godt 20.000 spritnye kvadratmeter. Udvendigt kunne man sagtens se, at det var arkitekterne bag Den Sorte Diamant i København, der stod bag Aarhus' ny prestigebyggeri. Og indvendigt havde man ladet sig inspirere så meget af Frank Lloyd Wrights vindeltrappe i hans berømte Guggenheim Museum, at man skulle gnide øjnene en ekstra gang for ikke at tro, at man befandt sig på Manhattan.

ARoS var flot. Det så ud af noget. Og da den dansk-islandske kunstner Olafur Eliassons installation »Your Rainbow Panorama« blev sat oven på taget i 2011, var det som en prins, der fik krone på og nu var konge. Installationen består af et regnbuefarvet filter, der tilbyder en enestående farvestrålende udsigt over Aarhus, og den er så »very instagramable«, og der går aldrig mere end få minutter, fra museet har slået dørene op, til de første gæster har fundet vej op til den kulørte transparente top. Som små myrer i silhuet piler de rundt og knipser løs med iPhonen og hashtagger #arosart.

(Artiklen fortsætter under billedet)

Olafur Eliassons installation »Your Rainbow Panorama« på toppen af ARoS Aarhus Kunstmuseum.

Foto: Bo Amstrup

Glemte er det for længst, at Olafur Eliassons værk blev mere end dobbelt så dyrt som planlagt - de 32 ekstra millioner er så rigeligt tjent ind på omtale. At prissætte værdien af omtale og inddrage den i en økonomisk kalkyle er man nemlig også blevet dygtig til i Aarhus. Da byen i starten af 2016 blev nævnt i New York Times som en by, der er værd at besøge, blev det brugt massivt i markedsføringen af byen af bl.a. turistorganisationen VisitAarhus. Men den bedste markedsføring er nok det ekstreme initiativ, man har oplevet på alle planer op til Aarhus' rolle som Europæisk Kulturhovedstad i 2017. Aktørerne nærmest kappes om at sætte Aarhus på verdenskortet.

»For hver gang, Aarhus investerer en krone, får den fire kroner igen,« skriver Filmby Aarhus på sin hjemmeside. Filmby Aarhus ønsker at skabe »fremtidens mediarbejdspladser«, og med flere end 80 virksomheder samlet på havnen inden for produktion af spillefilm, dokumentar, reklame og web er man allerede godt i gang. Bl.a. finder man her Kaospiloterne, startet af Uffe Elbæk i 1991 som en uddannelse inden for projektledelse, hvilket var et relativt ukendt begreb dengang. En ny tredje bygning er under opførelse i filmbyen og står efter planen klar i 2018 med ekstra 4.400 kvadratmeter. P.t. venter Jyllands-Posten på tilladelse til at bygge et nyt hovedkvarter på nabogrunden, mens man i filmbyen for tiden er ved at indspille Jens Blendstrups roman »Gud taler ud« i en Risskov-villa. De dage er forbi, hvor film i Aarhus var synonym med, hvad Nils Malmros gik og syslede med.

Den hidtil største medieproduktion i Aarhus er de fem år, hvor man i Filmby Aarhus indspillede tre sæsoner af TV-serien »Dicte« med Iben Hjejle i hovedrollen som amatørdetektiven Dicte Svendsen, en figur skabt af Aarhus-forfatteren Elsebeth Egholm. Serien blev en succes, og succesfulde TV-serier giver oplevelsesturister, skriver Filmby Aarhus, som har lavet en hel case ud af succesen med »Dicte«. De har bl.a. bedt Epinion spørge svenskerne, som særlig godt kunne lide serien, hvor mange penge de ville bruge, hvis de tog på ferie i Aarhus i et par dage. Over 5.000 svenske kroner, lød svaret.

(Artiklen fortsætter under billedet)

På arealet ved Aarhus Havns gamle containerterminal rejser en ny bydel sig.

Foto: Bo Amstrup

Den slags tal kan man arbejde med på alle niveauer. Bigger, better, faster, more. De giver blod på tanden til flere prestigebyggerier og udvidelser. Den Gamle By blev i 2010 udvidet med en ny bydel, der viser Danmark anno 1974 med tidstypisk konditori, Folkevognsboble, radio- og TV-butik og en eksakt replika af Aarhus' legendariske jazzklub, Bent J. Førnævnte AROS udvider med et underjordisk udstillingsafsnit i 2017. I den eksklusive nordlige del af Aarhus Havn har Isbjerget, tegnet af bl.a. danske CEBRA og JDS Architects, vundet adskillige priser for sine eksperimenterende hvide, spidsvinklede boliger. Bjarke Ingels Group og Gehl Architects er involveret i den ny bydel Aarhus Ø. Hos C.F. Møller har man restaureret sit eget Væksthuset fra 1970, så det ligner en moderne udgave af en igloo og giver godt blikfang til Science Museerne, en ny fællesbetegnelse for Botanisk Have, Steno Museet og Ole Rømer-Observatoriet. Og jævnlige dukker planer om høj bebyggelse op, så Bo Bedre ligefrem er begyndt at skrive om begrebet »Aarhus Skyline«. De fleste projekter, boligmagasinet omtaler, er computeranimationer på idéplan, men der skyder også nye store byggerier op i virkelighedens Aarhus. Selv om »skyde op« måske er en lidt for poetisk beskrivelse af byens ny bibliotek, Dokk1, indviet i 2015 og også tegnet af Schmidt Hammer Lassen.

Dokk1 minder mest af alt om en kæmpemæssig meteor, der er faldet ned fra himlen og effektivt blokerer det før så luftige havneområde, der havde en vis gammel industriel charme over sig. Havde man skaleret bygningen en tredjedel ned i størrelse, ville den måske have passet til omgivelserne og til dens foreløbig ret begrænsede aktiviteter, der primært handler om udlån af bibliotekets bøger og dvd'er

samt udstedelse af pas i Borgerservice. Man kan også komme på en guidet tur med såkaldt »biblioteksfagligt fokus« med fascinerende stop undervejs i både læsesalen og udlånsranken.

Dokk1 gik 400 mio. kroner over budget og endte på 2,1 mia. kroner. Men så er der også mulighed for at parkere sin bil under bygningen, hvor også togene fra Aarhus Letbane efter planen skal køre igennem fra maj 2017. En formildende omstændighed ved Dokk1 er den smukke udsigt over Aarhus Havn, hvor man kunne sidde og nyde stilheden og skønheden, hvis ikke man havde anlagt legepladser med forskellige dyretemaer midt på trædækkene, hvor forældre kan beskæftige de børn, der ligesom den øvrige befolkning låner færre og færre bøger på landets biblioteker. Hvorfor børn skal kravle på en pvc-fri chimpanse klos op ad byens måske bedste udsigt er en lige så stor gåde, som hvorfor Dokk1's måske største attraktion - Elmgreen & Dragsets installation »Magic Mushrooms« - er placeret i parkeringskælderen.

(Artiklen fortsætter under billedet)

Kulturhuset Dokk1, der bl.a. huser Aarhus Hovedbibliotek og Borgerservice, blokerer effektivt det før så luftige havneområde.

Foto: Bo Amstrup

Men aarhusianerne bruger efter sigende Dokk1 flittigt, og det er måske det vigtigste succeskriterium. Og så selvfølgelig, at byen har fået et bibliotek, der ikke bare er større end Den Sorte Diamant, men også er Skandinaviens største.

Som et kommunalt projekt henvendt til byens borgere trækker Dokk1 næppe mange af de eftertragtede pengestærke turister til Aarhus. Til gengæld er det en ualmindelig kraftig magnet, man har placeret på en skråning otte kilometer syd for byen. Det nye Moesgaard Museum kalder sig MoMU, men det forhistoriske museum behøver ikke navnemæssigt at lægge sig op ad MoMA - Museum of Modern Art i New York. Det er verdensklasse i sig selv.

Ligesom Aarhus Kunstmuseum var der noget altmodisch over det gamle Moesgaard Museum - pilespids i glasmontre med dertilhørende falmet planche. Da Henning Larsens Architects ny bygning stod færdig i 2014, var den centreret omkring én stor trappe, der følger det omgivende skrånende landskab. Museets forskudte niveauer er inspireret af arkæologiske udgravninger, som gradvis afdækker lagene af historie. Med et byggeri til knap 500 mio. kr. har Grauballemanden fået moderne rammer, der er værdige for et moselig, som - 64 år efter at tørvegraverne fandt ham - stadig er et af verdens bedst bevarede og stadig er en verdenssensation. Grauballemanden har fået selskab af de verdensberømte hollandske Kennis-brødres voksdukker af syv menneskearter, der er placeret på Evolutionstrappen, som var de helt almindelige museumsgæster. De er så livagtige, at de får Madame Tussaud's til at ligne noget fra formningslokalet i 2. klasse - lige fra den 3,2 mio. år gamle Lucy fundet i Etiopien til Koelbjergkvinden fra stenalderen, der er den ældste kvinde fundet i Danmark.

(Artiklen fortsætter under billedet)

Har man ikke prestigebyggeriernes mange millioner i ryggen, må man prøve sig frem og vokse organisk i allerede eksisterende bygninger. Godsbanen er en kommunal institution med den lidt triste betegnelse »produktionscenter«. Der er dog alt andet end kedeligt i den nedlagte godsbanegård, som huser åbne værksteder, teatertrupper, café og folkekøkken, loppemarkeder samt skiftende udstillinger af fotografier og billedkunst. Klos op ad Godsbanen huserer Institut for (X) på en ledig byggegrund, som kommunen endnu ikke ved, hvad den skal stille op med og derfor midlertidigt har stillet til rådighed for, hvad der ligner en blanding af Christiania og Københavns Sydhavn i 1970erne. I det graffitimalede område med skaterbane og streetbasket holder små møbeldesignere og alternative blomsterhandlere til sammen med bl.a. Dansk Beatbox Forening, folk, der dyrker kæmpesnegle og sælger byhonning, samt et hotel, som tilbyder to små hotelværelser i hver sin lyseblå container.

I en gammel garage ved siden af Aarhus Rutebilstation er dieselhørmen erstattet af alverdens duftindtryk fra Aarhus Street Food. Med inspiration fra Papirøen i København og Borough Market i London har man siden august 2016 huset godt 20 madboder med bl.a. caribisk grill, vietnemesiske bánh mì, pulled duck og andre af tidens moderne hapsere, der skylles ned med hjemmeristet kaffe, saft og øl fra små bryggerier. Få hundrede meter derfra har erhvervsmanden Frantz Longhi, der først skabte sig en formue som energikonsulent og siden revitaliserede den hensygnende danske keramikvirksomhed Kähler, omdannet den gamle Aarhus-hallen fra 1938 til Aarhus Central Food Market a la Torvehallerne i København. Longhi driver desuden flere Kähler-restauranter i Bruunsgade-området, og navnet er blevet så stor en del af Aarhus' identitet, at man næsten glemmer, at det er en gammel Næstved-virksomhed.

(Artiklen fortsætter under billedet)

Aarhus Street Food, Ny Banegårdsgade.

Foto: Bo Amstrup

I den sydlige del af havnen, Aarhus Syd, er et af byens nedlagte andelsslagterier og de omkringliggende rå bygninger blevet hjemsted for små tegnestuer, musikproduktion, atelierer og øvrige værksteder. Et af firmaerne er Worldperfect, en bæredygtig rådgivningsvirksomhed, som bl.a. har hjulpet musikfestivalen Northside med den grønne profil. Et andet er Njord Gin, der pt. er ved at etablere eget destilleri i de gamle bygninger. Men hvor Kødbyen i København er fredet, barsler Aarhus Kommune med en ny helhedsplan for Aarhus Syd, og et nyt domicil for Danske Bank er allerede planlagt. Foreningen for Bykultur i Aarhus stritter imod og kæmper for at bevare nogle af området's bygninger. Foreningen frygter, at området's oprindelige identitet forsvinder, som, den mener, var tilfældet, da Ceres indstillede brygningen af øl i Aarhus i 2008, og det gamle fabriksområde blev omdannet til boliger og kontorer i den såkaldte Ceres Byen.

I dag lægger Aarhus-bryggeriet navn og betydelige sponsorpenge til Ceres Park & Arena på Stadion Allé, nær dronning Margrethes sommerresidens, Marselisborg Slot. Den overdækkede Ceres Arena har været vært for Dansk Melodi Grand Prix og koncerter med navne som Lionel Richie og Volbeat, mens større navne som AC/DC og George Michael spiller i den udendørs Ceres Park med plads til 50.000 gæster.

Ceres Park er dog først og fremmest hjemmebane for AGF, hvis Superliga-spillere løber på banen til tonerne af Gnags-hittet »Lav Sol Over Århus«. Sangen stammer fra dengang, Aarhus var ved at give København baghjul som musikalsk hovedstad. Det

startede i midten af 1980erne, hvor alting flaskede sig i byens musikmiljø med navne som Thomas Helmig, Henning Stærk, Sko/Torp og veteranerne i Gnags, der byggede eget studie og etablerede eget pladeselskab i forstaden Viby. Genlyd, hed det.

Dengang luftede man hestehalen og guitar-kassen om eftermiddagen i det såkaldte Latinerkvarter og spillede backgammon på Cafe Jorden, Englen, Casablanca, Kindrødt og - hvis man ville have refill på kaffen - Café Drudenfuss. Om aftenen var der koncerter og efterfølgende »disk« på steder som Vestergade 58, indiebiografen Øst For Paradis og Blitz' tre etagers natklub med livescene i stueplan, Club Fisk ovenpå og Sub nedenunder. Det var ikke usædvanligt at se Thomas Helmig med spidse cowboystøvler og krøller til ned midt på ryggen holde hof på Vestergade 58 med en kødrand af piger omkring sig.

I dag hedder byens bedste bud på fremtidens popstjerner Karl William og Thøger Dixgaard. De holder måske ikke ligefrem hof, men skaber fra musikkollektivet HuKaos noget så usædvanligt som en fusion af dansksproget r'n'b og elektronisk musik. På koncertfronten kan man opleve Aarhus' boblende musikalske undergrund på spillesteder som Tape, der har fået punk og elektronisk musik ind i det gamle Musikcafeen i Mejlgade, mens man på Radar på Godsbanen har et bredere repertoire. Blandt byens faste årlige begivenheder er Spot Festival og Flux Festival.

Størst kommerciel effekt har imidlertid festivalen Northside, der efter begyndervanskeligheder og et lutter dansk program ved debuten i 2010 har formået at udvikle sig til en af landets mest respekterede musikfestivaler med store internationale navne på programmet. Northside formår at ramme den svære balance mellem at finde musikere, som har kunstnerisk kredibilitet, og som folk rent faktisk gider at se. På de sociale medier ser man ofte Northside og Roskilde Festival holdt op mod hinanden - og som regel ikke til sidstnævntes fordel. Senest var der point til Northside, da festivalen kunne annoncere Radiohead og Frank Ocean som nogle af hovednavnene, næste gang festivalen stiller op i Ådalen tre dage i juni 2017.

Festivalen har en klar holdning til bæredygtighed og økologi, og deres nedbrydelige ølkrus, affaldssortering og 30 procents økologi-krav til madboderne har givet pote hos gæsterne, der er syvdoblet på seks år. Vigtigst for resten af Aarhus er det måske, at den privatejede Northside er en byfestival uden et campingområde til sine gæster. Festivalen sender med andre ord en god del af sine 35.000 musikglade mennesker ud at overnatte på Aarhus' hoteller og spise på byens restauranter.

(Artiklen fortsætter under billedet)

Jægergårdsgade med mange hyggelige restauranter.

Foto: Bo Amstrup

De går ikke forgæves. Hotelscenen spænder fra gennemført sydfransk luksus på Villa Provence til klassisk overnatning på Hotel Royal, Aarhus' svar på d'Angleterre, til moderne komfort i det nye sorte højhus ved havnen, hvor hotelkæden Comwell har indrettet sig med dansk HAY design.

Og maden følger med. Da Guide Michelin begyndte at uddele stjerner i Danmark uden for København, modtog Aarhus straks tre stjerner. Det kom næppe bag på nogen, at Wassim Hallal blev belønnet for sine gastronomiske bedrifter på den hæderkronede Restaurant Frederikshøj, men også nyere steder som Substans og Gastromé fik en stjerne i den franske restaurantguide. Der findes også en høj koncentration af spisesteder langs Aarhus Å, som i 1920erne blev overdækket for at lette trafikken, men blev fritlagt i midten af 00erne og straks blev plastret til med en lang række færdige restaurant- og cafékoncepter.

Så har en mere organisk udvikling fundet sted i den hyggelige Jægergårdsgade, der stille og roligt er blevet centrum for Aarhus' intime restauranter i mellemprijslejet og et miljø, hvor tingene kan udvikle sig efter klokken 22.

Her i gaden er Aarhus måske mere end noget andet sted sig selv. De rører tataren direkte ved bordet på bistroen Klassisk 65. Der er vinbar på Smagførst og tapas på Forlæns & Baglæns. Og for enden af gaden ligger et spisested med delikatessesafdeling og eget pølsemageri. Råvarerne er lokale her, det samme er stedets befriende selvironiske navn: Sårt.

AARHUS 2017

21. januar sætter tusindvis af aarhusianere små origamifoldede papirskibe i vandet for at søsætte byens store år som Europæisk Kulturhovedstad. I 1996 havde København samme rolle, dengang hed det Europæisk Kulturby. Konceptet blev defineret af EU's ministerråd i 1985 og har til formål at fremhæve og styrke mangfoldigheden i europæisk kultur. Temaet for Aarhus 2017 er Let's Rethink. Se programmet og læs mere på aarhus2017.dk

TOPHISTORIER

DANSK POLITIKER LÆGGER ALT FREM

»Det er fuldstændig absurd, at vi har så mange penge«

AF THOMAS SØGAARD ROHDE OG MARTIN BORRE

FOR ABONNENTER

MENS DU SOV

Mystik om flystyrt i Sibirien: Blev 0 eller 27 dræbt?

I modsætning til andre højrenationale partier i Europa appellerer det ikke til en ide om national storhed. Tværtimod

AF POUL HØI

FOR ABONNENTER

Tusindvis af andelsboliger kan være værdiløse

**Årets 10 bedste kunststillinger i
København**

Vinderen af slaget i Aleppo er... Iran
AF ALLAN SØRENSEN

**Drastisk omfordeling af
bibliotekspenge**
AF SARAH-IBEN ALMBJERG

**»Hovedparten af de kulturelle værdier,
vi har i dag, mener jeg ikke, er kristne«**
AF NIELS P. YORK